

گزارش سیاستی (۴)

هنر (موسیقی، نمایشی و تجسمی)

معاونت پژوهشی پژوهشگاه فرهنگ، هنر و ارتباطات سلسله گزارش‌های سیاستی در مورد مسائل فرهنگی و هنری با تأکید بر نتایج پیمایش‌ها و پژوهش‌ها تدوین کرده است. هر کدام از این گزارش‌ها بر یک حوزه متمرکز است. گزارش حاضر در مورد هنر (موسیقی، نمایشی و تجسمی) است که محمدرضا مریدی در بهار ۱۴۰۰ آن را نوشته است.

نمایش‌های متعددی به صحنه می‌آید، نمایشگاه‌های متنوعی برگزار می‌شود و کنسرت‌های مختلف اجرا می‌شوند. هر هفته تعداد قابل‌توجهی از رویدادهای هنری در تهران و دیگر شهرهای ایران در حال برگزاری است. اگرچه در دوران همه‌گیری ویروس کرونا از این روند کاسته شده اما رویدادهای هنری از هر فرصتی برای اجرا و به صحنه آمدن استفاده می‌کنند. این جنب‌وجوش برخاسته از جمعیت جوان متقاضی و تعداد زیادی هنرمند و تحصیل‌کرده هنر است. باید دقیق‌تر پرسید سهم نظام مدیریت هنر از این پویایی چقدر است؟ چه سیاست‌هایی برای رونق‌دادن به هنر اجرا شده است؟ چه برنامه‌های حمایتی برای هنرمندان و چه نظام یارانه‌ای برای دسترسی مخاطبان به هنر دنبال شده است؟ از مجموعه سیاست‌ها و مدل‌های راهبردی، سهم سیاست‌های حمایتی و هدایتی بیشتر بوده یا سیاست‌های نظارتی و دخالتی؟ آیا بیشتر نقش بازدارنده و کنترل‌کننده داشته است یا نقش پیش‌تیبانی‌کننده و شتاب‌دهنده؟ پاسخ به این پرسش‌ها دشوار است. برخی را باید به قضاوت بلندمدت و تاریخی سپرد، اما برخی از سیاست‌ها و برنامه‌های مدیریتی را می‌توان مرور و ارزیابی کرد. باید تصمیم‌ها و اقدام‌ها را پیش کرد و نتایج موردانتظار و پیامدهای غیرمنتظره آن را مورد مطالعه قرار داد.

در دو دهه گذشته انواع مختلفی از سندنواری، نگاشت‌نگاری و گزارش راهبردی برای فرهنگ و هنر ارائه شده است، اما اغلب این اسناد و راهبردها، انتظارات آرمانی و سیاسی از هنر دارند. اسناد کلان که شورای عالی انقلاب فرهنگی تصویب می‌کند و برنامه‌هایی که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی اجرا می‌کند، بخشی از تلاش‌ها برای سیاست‌گذاری آرمانی در فرهنگ و هنر است. اما اغلب این اسناد و نگاشت‌ها یا در نیمه راه و پیش از اجرایی‌شدن رها می‌شوند یا با تغییر دولت‌ها به حاشیه می‌روند و سناریوهای تازه برای توسعه هنر از سرگرفته می‌شود. لذا با تعدد سیاست‌ها و برنامه‌های فرهنگی و هنری مواجه هستیم که اقدام‌ها برای عملیاتی‌کردن آن‌ها مبهم و بی‌سرانجام است. برای ارزیابی سیاست‌ها و برنامه‌های اجرا درآمده، باید به آنچه در جامعه هنری در جریان است، توجه کرد. ابتدا باید واقع‌بینانه به مسائل هنر در جامعه پرداخت، سپس سیاست‌ها را طراحی کرد.

در بخش اول این گزارش به مهم‌ترین مسائل هنر در حوزه هنرهای تجسمی، موسیقی و هنرهای نمایشی می‌پردازیم. به کاستی‌ها، ناهماهنگی‌ها، سازمانی و تنگناهای کار هنری اشاره کنیم، تا به جای طرح ایدئال‌های سیاسی به راهکارهای عملی برای پویایی حوزه هنر پرداخته شود. در بخش دوم، به رویکردهای مختلف در سیاست‌گذاری، حمایتی، هدایتی و نظارتی و دخالتی در هنر اشاره خواهد شد. شناخت این رویکردها برای ارائه راهبرد و برنامه ضروری است. در بخش سوم سیاست‌ها و برنامه‌های هنر در کشور را مطالعه می‌کنیم؛ از جمله به بودجه‌های هنر می‌پردازیم و اینکه چگونه می‌توان

سهم این بودجه‌ها را افزایش داد. به برنامه‌های حمایت و تأمین معیشت هنرمندان می‌پردازیم و چگونه می‌توان این برنامه‌ها را بهتر اجرایی کرد. همچنین به سیاست‌های سلیقه‌همگانی و ذائقه‌هنری می‌پردازیم و ضمن آن مسائلی چون مصرف هنر، آموزش هنر و مواجهه با هنر در عرصه عمومی را بررسی خواهیم کرد. در نهایت به مبحث سازمان‌ها، نهادها و انجمن‌های هنری خواهیم پرداخت و نقش این نهادهای صنفی و مدنی هنر را برای پویایی جامعه هنری و توسعه هنر مورد تأکید قرار می‌دهیم.